

uit de serie over het Stambek van Friese ronde en platbodem jachten.

Ik zal dit verhaal besluiten met een nog onopgelost raadsel van een scheepje, dat mogelijk Nederlands oudste jacht is, en wel het Friese jacht "Meeuw".

Naar aanleiding van mijn vorig artikel schreef mij de heer W. Nieuwpoort te Sliedrecht, dat hij in de zomer van 1952 een Fries jacht "Louise" kocht van de heer J. Morra te Den Haag. Zijn vader de notaris H. L. Morra en lange jaren bestuurslid van "de Kaag", kocht dit scheepje, dat hij een tjotter noemde, in 1916 van R. Wester te Grouw. De naamplaat tegen de achterkant van de stuurstelling (hakkebord) vermeldde slechts de naam "Louise", doch haar oorspronkelijke naam zou "Meeuw" zijn geweest. Gevraagd: "Haar geschiedenis". Het jachtregister 1924 vermeldt de "Louise" als tjotter, lang 6,50 en breed 2,25 en als bouwjaar staat in extra dikke cijfers vermeld 1832.

U begrijpt, dat ik hiervan opkeek; een tjotter van 120 jaar oud, komt men niet elke dag tegen en men zou geneigd zijn aan fantasie te denken, ware het niet, dat dit jaartal destijds werd opgeschreven door de heer H. L. Morra, die als notaris uiteraard niet op ijdele gronden een geboorte-datum zou opgeven.

Zijn zoon, de heer J. Morra, was nog in het bezit van een oud stuk spant waarop de brandmerken voorkomen 4.-leeuwtje kp 5, dat hij aan mij afstond. Het is mij echter nog niet gelukt dit soort brandmerken te ontcijferen. Het leeuwtje met begeleidende cijfers en letters komt als brandmerk op meer oude boeiers en jachten voor, ook op mijn "Maartje" (van de heer C. J. W. van Waning. w.n.)

De heer R. Wester te Grouw kende de bouwer en bouwjaar niet enverwees naar de heer A. D. Terwee te Bilthoven, van wie hij het scheepje had gekocht indertijd. Intussen raadde ik de huidige eigenaar, de heer Nieuwpoort, aan de naamplaat en het hakkebord eens te onderzoeken en ziet, de naam "Louise" bleek te zijn opgesneden op een los plankje, waaronder de oude naam "Meeuw" in gouden letters te voorschijn kwam. Met voorzichtig krabben week de blauwe verflaag en kwamen er andere gouden letters te voorschijn en wel G. A. 1897. De heer A. D. Terwee wist te vertellen, dat hij als jonge man ongeveer in 1905 de "Meeuw" kocht in combinatie met zijn vrienden Klaas Bakker, Ipe van Slooten en Jac. Marcus en wel van G. Apeldoorn Bootverhuurder op de Vliet te Leeuwarden. Dit verklaarde de letters G. A.. De "Meeuw" was toen kennelijk reeds een zeer oud scheepje, zeker veel ouder dan 1897 in welk jaar G. Apeldoorn vermoedelijk eigenaar werd.

De naam was toen "De Vriendschap" en werd door de nieuwe eigenaars gewijzigd in "Meeuw".

Het leek eerst niet waarschijnlijk, dat de geschiedenis van de "Meeuw" verder zou kunnen opgevoerd. De heer Voordewind echter wist raad. Hij wist namelijk dat de zoon van deze Gerrit Apeldoorn in Leeuwarden moest wonen en ziet, deze zoon de heer Hein Apeldoorn woonde nog steeds op de Noorde Vliet te Leeuwarden, waar ook zijn vader eertijds zijn botenverhuurbedrijf uitoefende. De kennelijk nog uitstekende memorie van deze krasse 76-jarige bracht ons inderdaad een heel eind dichterbij de oplossing van het mysterie. De heer H. Apeldoorn herinnert zich nl. met grote stelligheid dat het jaartal 1832 gebrand of gesneden stond op de achterzijde van de bedelbalk van de tjotter "De Vriendschap", welke tjotter reeds voor 1893 door zijn vader was gekocht van een Leeuwarder "walgeldophaler", Herre van der Werff. Helaas is deze bedelbalk verdwenen bij de inbouw van het vaste voordek, welke verbouwing vermoedelijk plaats had in de tijd dat de heer R. Wester eigenaar was (ca. 1910-1916).

Zoals vele lezers bekend zal zijn, is de bedelbalk en gebogen en vaak fraai besneden balk, lopende van boord tot boord achter de boeg van een Fries jacht. Zij diende oorspronkelijk om de vaarboom voor te plaatsen bij het dwarsuit duwen vanaf de wal, dus in plaats van jagen aan de lijn. Deze wijze van voortduwen heette in Zuid-Holland "wegen" en in Friesland mogelijk eertijds "bedelen"? De "bedelbalk" wordt echter ook wel genoemd "bedelaarsbalk", welk woord verdacht veel lijkt op "beeldenaarsbalk".

Het model van de "Meeuw", ex "De Vriendschap" wijkt af van dat van de latere jachten en tjotters. De l:b-verhouding komt overeen met de bovengenoemde "vischaak Dolphijn" van de heer Voordewind (ontwerp 1825), doch wijkt af van de jachten van Eeltjebaes b.v. de "Mercurius" van R. Buisman te Leeuwarden.

"Meeuw" l : b = 2,89 : 1, bouwjaar 1822 of 1832;

"Dolphijn" l : b = 2,875 : 1, Bouwjaar 1867 (c.f. ontwerp 1825)

"Mercurius" l : b = 2,5 : 1, bouwjaar 1868.

De "Meeuw" maakt verder een ouderwetsse indruk, doordat zij een naar achter oplopende zeeg heeft. Zij is wat de Friezen noemen "~~slûch~~" slûch in de kop". Volgens kenners is het bepaald geen "Jouster" model, doch vermoedelijk in 171st gebouwd.

Dit is dan zowat alles wat zij tot dusver hebben kunnen te weten komen van de merkwaardige tjotter "Meeuw", welke naar alle waarschijnlijkheid thans de eer geniet zich het oudste Nederlandse jacht te mogen noemen, althans het oudste nog varende jacht.

C. J. W. van Waning.